

JOŠ O HRVATSKOME JEZIKU U EUROPSKOJ UNIJI

Uz članak Marija Grčevića

Objavljujemo članak Marija Grčevića iako se nekima može činiti da je on nakon pobjede hrvatskoga jezika u američkoj Kongresnoj knjižnici, o čemu smo pisali u prošlom broju, nepotreban, čak i štetan jer da temu vraća unazad.

Pobjeda u razgraničenju srpskoga i hrvatskoga jezika u Kongresnoj knjižnici, a time i u knjižničarstvu u cjelini, jest pobjeda, i to važna pobjeda, ali nije konačna. Valja naglasiti da je to samo jedna od pobjeda, jedna od dobivenih bitaka, ali rat još nije završen. Odavno smo pobijedili u knjižničarstvu jer je 1988. u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju (International Organization for Standardization, ISO) u njezin popis od 146 jezika ušao i hrvatski s kraticom *hr* (odakle je 1970. bila izbačena zauzimanjem beogradskih krugova), ravnopravno sa srpskom kraticom *sr*, iako je postojao i srpskohrvatski s kraticom *sh*. Svaki je od njih imao i svoj posebni broj prema Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji (UDK), srpski 861, hrvatski 862, a srpskohrvatski nije imao svojega posebnoga broja, već se izvodio iz srpskoga i hrvatskoga 861/862, i odonda su se dugo rabili ti posebni brojevi. Iako se u potpunosti ne snalazim u UDK brojevima, znam da su novom reformom UDK brojeva ti brojevi promijenjeni, ali su hrvatski i srpski zadržali svoje posebne brojeve, hrvatski 811.163.42, srpski 811.163.41. Odjek tih razlika u domaćoj i međunarodnoj javnosti nije bio gotovo nikakav. Protiv unitarističkih mišljenja i opasnosti da nam EU nametne srpskohrvatski jezik ili BCS jezik po uzoru na Međunarodni sud u Haagu već sam nekoliko puta pisao, a u ovom broju Mario Grčević navodi dva moja članka, ali ne navodi što sam tamo rekao pa moji razlozi ne dolaze do punoga odjeka jer tko bi išao tražiti i čitati stare članke, a da ih se tko živo sjeća, još je manje vjerojatno. Ipak je sigurno da rat za hrvatski jezik na svjetskoj razini nije još dobiven. Rat je ovdje možda prejaka riječ, ali stilski potrebna da se kaže da dobivena bitka ne znači još konačnu pobjedu, još nas čekaju mnogi grebeni, nadzemni i podzemni, a oni su toliko opasniji što neki na površini nisu vidljivi. Zato sam kanio pisati Ministarstvu vanjskih poslova da ih upozorim na te opasnosti. Sad mi se pružila prilika da to opet i javno kažem pa ću ponoviti neke misli koje sam već bio rekao i dodati nove.

Britanski zastupnik u Europskome parlamentu Charles Tannock jednom je prilikom rekao da se stanovnici Zapadnoga Balkana (napisano s velikim Z!) moraju dogovoriti o jednom jeziku u EU koji svi razumiju jer se zbog štednje ne mogu rabiti četiri jezika. U tome je smislu pitao i našu ministricu Anu Lovrin može li se pitanje jezika riješiti tako da se uvede nekadašnji srpsko-hrvatski jezik pa da ulaskom novih država EU ne dobije toliko novih jezika koji bi opteretili europski proračun. Ministrica je dobro odgovorila, ali prijetnja nije time otklonjena. Pietro Petrucci,

glasnogovornik europskoga povjerenika za višejezičnost Leonarda Orbana, rekao je da postoje četiri kriterija za uvođenje jednoga jezika kao službenoga u EU. Prvi je da taj jezik bude službeni u svojoj državi, drugi, da država zatraži da njezin jezik bude službeni i u EU, treći da dobije jednoglasni pristanak svih država članica, a četvrto, konačnu odluku donosi Vijeće EU. Znači da odluka ipak ne ovisi o nama samima, mi moramo samo paziti da učinimo što moramo i da postupak za priznanje posebnosti hrvatskoga jezika pokrenemo u pravo vrijeme i na pravome mjestu da nas događaji ne bi pretekli.

Pobjeda u Kongresnoj knjižnici jest pobjeda, ali do nje teško da bi došlo da hrvatsku inicijativu nije prihvatila i srpska strana. Tu mogućnost pretpostavlja i sam Tihomil Maštrović u članku Međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, u prošlom broju Jezika:

„No, to vjerojatno ne bi bilo dostatno da zahtjev nisu podržale i supotpisale i komplementarne ustanove iz Srbije: Narodna biblioteka Srbije (Sreten Ugričić) i Institut za standardizaciju Srbije (Ivan Krstić). Time su stvorene važne pretpostavke za uspjeh našeg zahtjeva.“ (Jezik, god. 55., br. 4., str. 152.)

Branko Hanž odlučno prihvaća takvo mišljenje:

„Do ove izmjene ne bi došlo da zahtjev Nacionalne i sveučilišne knjižnice nisu poduprle i supotpisale spomenute ustanove iz Beograda.“¹

a razloge vidi u ovome:

„Srpska je strana zadovoljna jer su se dosad latinične knjige tiskane u Srbiji vodile kao hrvatske (zbog pisma) što nije odgovaralo srpskoj strani.“²

Nije dakle sigurno da će tako biti i pri ulasku Hrvatske u EU. Zbog brige za „štednju“, koja je zvonka parola u nekim krugovima EU kad je hrvatski jezik u pitanju, u tim se krugovima blagohotno čuju srpski unitaristički glasovi, pogotovu ako dolaze iz usta fakultetskih nastavnika, a takvih ima, npr. srpski jezikoslovac dr. Miloš Kovačević, dr. Branislav Ostojić, profesor Filozofskoga fakulteta u Nikšiću, dr. Miloš Okuka, sarajevski profesor koji već godinama živi i radi u Njemačkoj, a kao kruna svega je dr. Ivan Klajn koji je povodom rasprave o hrvatskome, srpskome i bošnjačkome jeziku izvalio, a da ni okom nije trepnuo:

„Tu se, dakle podrazumeva da je reč o jednom jeziku pod tri različita imena. Svi pametni lingvisti i kod nas i u Hrvatskoj i u BiH kažu daje to lingvistički jedan jezik, a tri politička jezika.“

---

¹ Hrvatsko slovo, 29. 8. 2006., str. 6.

² Isto.

A dr. Ivan Klajn nije bilo tko, nego najbolji suvremeni srpski jezikoslovac. Ne smeta mu što ne može navesti ni jednoga Hrvata, osim „pametne“ Snježane Kordić i što je on predsjednik Odbora za standardizaciju srpskog jezika, a nije srpskohrvatskoga. Taj je odbor jezikoslovno tijelo, a nije političko, odnosno koliko je dijelom i političko, to normu donosi samo za srpski jezik, a ne za srpskohrvatski, a norma je ono bitno po čemu se razlikuje srpski od hrvatskoga. Ivan Klajn u tome ne vidi nikakvu proturječnost pa kako će ju vidjeti neki strani jezikoslovci. Zato neki od njih lako prihvaćaju unitaristička rješenja. Mogao bih spomenuti neka našoj javnosti poznata imena, ali to ovdje nije važno jer to nije mišljenje samo tih pojedinaca, nego je to shvaćanje jedne određene struje, koja u međunarodnim razmjerima i nije tako slaba u protivljenju čuvanja hrvatskoga jezičnoga identiteta i u formalnoj ravnopravnosti naroda na jezičnoj razini kad su u pitanju jezici „Zapadnoga Balkana“. Zato u takvim prilikama moramo vidjeti da glatkom prihvaćanju hrvatskoga jezika kao jednoga od službenih jezika u EU stoje i određeni propisi i jake unitarističke struje, koje zbog jedne naše pobjede ne smijemo podcijeniti.

Sve se nekomu čuvanje jezičnoga identiteta, ravnopravnosti veoma bliskih jezika može činiti apstraktnim nadmudrivanjem, ali to ima i svoje praktične posljedice. Ako su hrvatski, srpski, bošnjački pa i crnogorski jezici jedan jezik, onda je svejedno iz koje sredine dolazi prevoditelj ili prevoditeljica. Tada se ne misli da tako olako uzeta prevoditeljica može doći do podataka koje može jednostrano uporabiti u korist svomu narodu, može biti upućena u ono što drugi ne može znati, pogotovu kad su neke sjednice zatvorene za javnost, a mogu biti od koristi njezinu narodu, jedna je ratna prevoditeljica bila svjedokinja na Haaškome sudu; čak ako se vode i neki poslovni dogovori o milijunskim iznosima, a angažirana je prevoditeljica druge strane; zatim angažirana prevoditeljica druge strane može prevoditi tako da prevođenje bude na štetu drugomu narodu „istoga“ jezika – neka je prevoditeljica izraz *U boj! U boj!* protumačila kao ustaški poklik; konačno može biti zaposlena na račun bilo kojega naroda i primati plaću na račun naroda kojemu je nesklona. Sve to nisu nevažni razlozi.

Jezik je i štit naroda kojemu pripada, a to ne mora biti vidljivo onima čiji jezik nije u pitanju.

Stjepan Babić